

ISMAEL VALLÈS I SANCHIS*

LA PARTICIPACIÓ DE LA DONA A LA POLÍTICA: UNA REFLEXIÓ A PARTIR DE LA SEUA SITUACIÓ AL PAÍS VALENCIÀ

*-Me habría gustado nacer hombre, para poder irme también, dijo ella llena de odio.
-Y a mí no me habría gustado nacer mujer, dijo él. (p.56)*

* * *

*Eso sería ir contra la naturaleza. Si las mujeres no saben sumar dos más dos, menos
podrán tomar un bisturí. Su función es la maternidad, el hogar. Al paso que van, cualquier
día van a querer ser diputados, jueces y hasta Presidente de la Republica! (pp.77-78)*

Isabel Allende, *La casa de los espíritus*, Plaza y Janés, Barcelona, 1996.

RESUMEN

Se enmarcan las causas de la inferior participación de la mujer en la política y se sitúa su realidad en la sociedad valenciana actual estudiando la presencia femenina en los cargos electos de las *Corts Valencianes*, en el *Consell de la Generalitat* y en los ayuntamientos valencianos.

Frente a una presencia, que podemos considerar emblemática en algunas alcaldías gobernadas por alcaldesas y un pequeño número de ayuntamientos con una presencia sólida de concejales, predomina una participación todavía incipiente en el conjunto del País Valenciano.

Persisten en las comarcas interiores más despobladas y en los núcleos pequeños un número de ayuntamientos, que creemos residual, donde la presencia de la mujer en los cargos municipales es inexistente.

ABSTRACT

Analysis of the cause of discrimination against woman and the gender situation in Valencian Parliament, regional government and especially local administration has shown the following: The majority of local administration show a low level of participation by women in elected positions. Some municipalities, like València city, are governed by women mayors or have a significant level of women councilors. Others, small villages, are governed completely by men.

* Departament de Geografia. Universitat de València

UNA MARGINACIÓ PERSISTENT

La notable dissimetria que hi ha entre els gèneres en relació al nombre de dones polítiques de professió és un reflex de la persistència de la marginació de la dona a la nostra societat. Aquesta marginació és clarament present al discurs filosòfic que com a reflexió general de la humanitat conté ja els plantejaments teòrics de la *inferioritat d'essència* i de *rols* de les dones. No és casualitat que una apreciació desigual dels gèneres que assenyalava una natura inferior i per tant una participació també inferior de la dona a la societat haja estat concebuda pel conjunt de filòsofs majoritàriament masculins al llarg de l'elaboració del discurs filosòfic i compresa la situació actual (AMORÓS, C., 1991)¹.

Si un marc general de referència, com podem considerar la filosofia, ja ve esbiaixat en detriment del món femení (AMORÓS, C., 1991)² podem interpretar la inferior participació de la dona en la societat i específicament en la política com una demostració concreta de la seua situació de marginació global.

Combatre aquesta visió patriarcal, tot revisant el discurs filosòfic il·lustrat i proposar una alternativa a aquell model històric que puga ser defensat en l'actualitat, ha estat una tasca feliçment iniciada i continuada per aquesta filòsofa valenciana (AMORÓS, C. 1997)³, entre d'altres, en un moviment d'abast català, espanyol i universal.

Des dels seus inicis, el feminisme ha intentat capgirar la injusta situació de la dona des de la mobilització política i ha cercat assolir primer que res una situació paritària per a la dona respecte a la de l'home en la vida pública per a estendre-la des de l'àmbit públic al privat. La preferència del feminisme per l'àmbit polític és indiscutible des dels inicis del feminisme de finals del XVIII, les aportacions d'Olympe de Gouges⁴, i de la novel·lista anglesa Mary Wollstonecraft⁵ representen aquesta opció per la resolució del conflicte en el domini polític.

Aquesta línia d'actuació va ser assumida entre d'altres per William Thompson⁶ i John S. Mill⁷ durant el segle passat, en centrar la lluita en la consecució del dret de vot per a les dones. Ja en el segle XX, Emmeline Pankhurst va continuar insistint en la participació política de la dona com a obligat instrument per a la seua igualació global amb l'altre sexe. Aquesta feminista aplicà l'associacionisme combatiu que practicaven els sindicats en fundar el 1903 la *Women Social and Politic Union*.

Simon de Beauvoir⁸ rellançà el feminisme més enllà de l'important però insuficient dret de vot i aconseguí, en publicar *El segon sexe*, mantenir oberta la discussió teòrica, rebatint la visió patriarcal del món i revisant-la en favor de les dones. L'important movi-

¹ "El discurso filosófico es un discurso patriarcal, elaborado desde la perspectiva privilegiada a la vez que distorsionada del varón, y que toma al varón como su destinatario en la medida en que es identificado como el género en su capacidad de elevarse a la autoconciencia" AMORÓS, C. (1991): *Hacia una crítica de la razón patriarcal*, Ed. Anthropos, Barcelona, 2ª edición. p. 27 (el subratllat és meu).

² "La ausencia de la mitad de la especie es el gran lastre y la gran descalificación del discurso [filosófico] presuntamente representativo de la especie humana construida y ajustada consigo misma como un todo en la forma de la autoconciencia; el *autos* que debe tomar conciencia filosófica de sí mismo es un *autos* que proclama unilateralmente su protagonismo y arroja a la otra parte de la especie del lado de la opacidad" AMORÓS, C. (1991): *Hacia una crítica de la razón patriarcal*, Ed. Anthropos, Barcelona, 2ª edición, p. 25.

³ AMORÓS, C. (1997): *Tiempo de feminismo. Sobre feminismo, proyecto ilustrado y postmodernidad*, Ed. Càtedra, Universitat de València e Instituto de la Mujer, Madrid.

⁴ Oympe de Gouges presentà el 1789 en ple procés revolucionari a París una *Déclaration des droits des femmes*.

⁵ WOLLSTONECRAFT, M. (1792): *A Vindication of Rights of Women*. Vegeu també al respecte la seua novel·la *Mary*.

⁶ THOMPSON, W. (1825): *Appeal of one Half of the Human Race*

⁷ J. S. MILL. Demanà el dret de vot per a la dona el 1866 en el Parlament britànic.

⁸ DE BEAUVOIR, S. (1949): *Le deuxième Sexe*, Gallimard, París.

ment feminista dels EE.UU, coetani de la mobilització en contra de la guerra del Vietnam, conegut com a *Women's Lib* (alliberament de la dona) ha reforçat la via política que podem considerar oberta a hores d'ara tant a les societats desenvolupades com al tercer món.

Pel que fa a Espanya, va ser en els anys 30 quan es va introduir el dret de vot a les dones i quan aquestes van assolir un important paper de participació política en la difícil situació de la guerra civil. Després del retrocés que representà el feixisme és en els anys setanta que es reprén el feminisme, com comprovem per exemple amb la celebració de les *Primeres Jornades Catalanes de la Dona*⁹ i a les *Coordinadores de Grups de Dones* que es creen arreu de l'Estat i que a finals dels anys noranta reprén força en relació a l'intent de millorar el tractament legal del dret d'avortament i de respondre a les reiterades agressions patides per les dones. Activisme, mobilització política i avanços legals van de la mà en els actuals intents de solució d'una injustícia crònica, que es modifica significativament a través dels canvis político-legals i de la participació de la dona en el mercat de treball.

Al País Valencià, és notable el reflexe del feminisme en els grups de treball de les historiadores i filòsofes, que revisen des de les seues disciplines el paper de la dona i en proposen alternatives. Ja he mencionat el paper rellevant des de la Filosofia de Cèlia Amorós qui, tot i treballar fonamentalment a Madrid, ha participat i col·laborat en el nucli valencians. Isabel Morant entre altres historiadores, la geògrafa valenciana Maria Dolors Garcia Ramon des de la Universitat Autònoma de Barcelona i Conxa Domingo des de la Universitat de València participen d'aquesta dinàmica des de la perspectiva de la geografia del gènere. La creació de grups estables de treball interdisciplinaris a la Universitat de València i la creació de l'Institut de la Dona per la Generalitat, a l'etapa socialista, són bona prova del camí que s'està fent. *L'Equipo Coca* format per les pintores Conxa Daud i Carne Miralles, és també en el camp de l'art una mostra d'aquesta via de treball de modificació del model de la societat patriacal.

Dins d'aquests treballs valencians, Neus Campillo (1997) representa molt bé des de la filosofia l'actualitat de la via política, començant per la construcció de la teoria que la fa possible:

"Teoritzar sobre allò polític ha estat sempre un element definidor del feminisme, perquè plantejar el problema de les relacions entre sexes en una determinada societat s'ha hagut d'associar a debats sobre la llibertat, la igualtat, la diferència o la solidaritat".

En el mateix sentit indica:

"La necessitat, o no, de la teoria per a la política i per a la crítica social feminista (...) es relaciona amb la qüestió de definir polítiques concretes com ara la igualtat d'oportunitats, la política de quotes, la despenalització de l'avortament, les noves tecnologies reproductives o el dret de ciutadania entre altres"¹⁰.

La participació política continua essent clau en la solució del problema, encara que no esgote ni de bon tros les reivindicacions tendents a canviar la situació de la dona a la nostra societat. Per això, una ullada a la seua realitat al País Valencià ens pot ser ben útil per a copsar en quina situació ens trobem perquè la via teòrico-pràctica suara esbossada pugua continuar actuant.

⁹ Celebrades a Barcelona el 1976.

¹⁰ CAMPILLO, N. (1997): *El feminisme com a crítica*, Ed. Tàndem, València, p. 15

LA PARTICIPACIÓ DE LA DONA A LA POLÍTICA VALENCIANA

La dona ocupa un espai escàs al cim de les institucions polítiques valencianes. Les Corts Valencianes mantenen un clar predomini de diputats sobre el total. Sobre els 89 escons del parlament valencià, només hi ha 26 diputades, que representen el 29 % de la cambra valenciana (vegeu Quadre I).

Quadre I. Relació de gèneres a les Corts Valencianes el 1999, per grups parlamentaris

Grups parlamentaris	Diputades	Diputats	%Diputades/ total
EU-EV	4	6	40
PSPV-PSOE	10	22	31
PP	12	42	22
UV-CCV	0	5	0
TOTAL	26	73	29

font: <<http://www.gva.es>>
[consultat: febrer de 1999]

Tot i que aquesta relació es troba lluny de la desitjable situació paritària, és una participació més aviat alta si la comparem amb altres cambres legislatives. Així al Congrés dels Diputats la participació femenina representa el 22% el 1999 i per al conjunt del món la xifra baixa a l'11%¹¹.

Els partits d'esquerra mantenen un percentatge més alt: EU-EV (Esquerra Unida- Els Verds) té la relació de dones parlamentàries més alta, el PSPV-PSOE se situa lleugerament per damunt de la mitjana, i la participació en els partits de dreta se situa per davall en el PP i és nul·la en els regionalistes d'UV-CCV (Unió Valenciana-Centristes de la Comunitat Valenciana).

La participació de la dona en el Consell de la Generalitat, és, però, clarament menor que la de les Corts Valencianes, car després de la remodelació del gener de 1999, en la qual va dimitir la consellera d'agricultura, va ser substituïda per un conseller. A hores d'ara només hi ha una consellera sobre el total de 10 membres en el Govern Valencià. El poder executiu es troba amb una situació de desigualtat escandalosa de gèneres, major fins i tot que la de l'executiu espanyol.

L'administració local després de les eleccions de 1995

La relació de gèneres és també molt desigual en detriment de la dona en el conjunt dels ajuntaments del País Valencià. Es veu clarament en el nombre d'alcaldesses, de tinents d'alcaldia i de regidores, respecte dels mateixos càrrecs ocupats per homes (vegeu el Quadre II).

¹¹ "Las mujeres ocupan sólo el 11% de los escaños parlamentarios de todo el mundo" *El País*, 29.6.1998.

Quadre II. Relació de gèneres als càrrecs municipals valencians (1995-99)

Alcaldesses	Alcaldes	% dones/ homes
36	505	7
Tinents d'alcaldia dones	Tinents d'alcaldia homes	
248	1.043	24
Regidores	Regidors	
829	2.716	30'5

Font: Federació valenciana de municipis i províncies <<http://www.fvmp.es>>
[consultat: febrer de 1999]

En aquestes dades generals comprovem com és menor la relació dona/home, en augmentar el rang del càrrec municipal. Així, les alcaldesses només representen el 7 % respecte del nombre d'alcaldes, mentre les regidores són més del 30 % respecte dels regidors; la variació és notable.

Quadre III. Càrrecs femenins i percentatges sobre els càrrecs masculins de cada grup polític, als municipis valencians

	PP	PSPV-PSOE	EU-EV	UV-CCV	UPV-BN
Alcaldesses	17 7'5 %	16 7 %	1 7 %	0	0
Tinent d'A.	91 20 %	112 29 %	15 31 %	13 24%	4 20 %
Regidores	332 29 %	366 36 %	45 30 %	28 26%	14 13 %

Font: Federació valenciana de municipis i províncies <<http://www.fvmp.es>>
[consultes: febrer de 1999]

La relació de batlleses o alcaldesses respecte dels mateixos càrrecs regits pels homes és quasi idèntica en els tres partits d'àmbit estatal i nul·la en els dos partits d'àmbit valencià. Pel que fa a les tinences d'alcaldia i a les regidories, la presència de dones és clarament major en els dos partits d'esquerra EU-EV i PSPV-PSOE que a la resta de forces polítiques.

Ajuntaments amb la major presència de càrrecs femenins

La presència d'alcaldeses representa el màxim escaló de participació femenina a l'administració local. A efectes de representació i de poder executiu són la màxima autoritat però l'exigü 7% que suposen assenyalen una dèbil presència en el conjunt del País Valencià. A més a més, amb les notables excepcions de València, Gandia i Requena, capital del País la primera i caps de comarca les altres dues, les alcaldesses valencianes tenen una distribució marginal en la xarxa urbana del País Valencià. Llevat de les tres ciutats esmentades, el conjunt de ciutats i pobles on la primera autoritat municipal és una dona són nuclis menors que no exerceixen una influència emblemàtica en les seues respectives rodalies.

Quadre IV. Ajuntaments valencians regits per alcaldesses, ordenats pel nombre d'habitans

Ajuntament	habitants	partit polític	Ajuntament	habitants	partit polític
València	746.683	PP	Beniarrés	1.464	PSPV-PSOE
Gandia	56.555	PSPV-PSOE	Artana	1.909	PP
Aldaia	23.425	PSPV-PSOE	Vilafamés	1.422	PP
Requena	18.795	PP	Marines	1.305	PSPV-PSOE
Carlet	14.366	PSPV-PSOE	Alcanalí	842	PSPV-PSOE
Godella	10.408	PP	Benidoleig	783	PSPV-PSOE
Meliana	9.120	PSPV-PSOE	Novetlè	646	PSPV-PSOE
Sax	8.605	PP	Castell de C.	499	PP
Castelló de la Ribera	7.041	PSPV-PSOE	Bejís	368	PP
Cheste	6.857	PP	Benimeli	329	PP
Pedreguer	5.853	PSPV-PSOE	Casas Bajas	316	PP
Bellreguard	3.764	PSPV-PSOE	Alcoleja	294	PP
Polinyà de X.	3.048	EU-EV	la Mata	206	PP
Bonrepòs i M	2.377	PSPV-PSOE	Terrateig	195	PP
Llutxent	2.377	PSPV-PSOE	Sacañet	124	PP
Cabanes	2.364	PSPV-PSOE	Fageca	125	PSPV-PSOE
Llombai	2.220	Coalició local	L'Alcúdia de Veo	181	PSPV-PSOE
Real de M.	1.834	Coalició local	Espadilla	85	PP

Font: Federació valenciana de municipis i províncies <<http://www.fvmp.es>> [consultes:febrer de 1999]

Si considerem la població, ens trobem òbviament amb el mateix cas: només hi ha dues grans ciutats que sobrepassen els 50.000 habitants: la capital i Gandia; n'hi ha quatre entre 10.000 i 25.000: Aldaia, Requena, Carlet i Godella. La resta són pobles mitjans i menuts (cf. Quadre IV).

A banda dels ajuntaments regits per alcaldesses, són també importants la trentena de municipis on el nombre de regidores i tinents d'alcaldia femenines ultrapassen el 36% dels totals municipals. Aquest segon escaló és la mostra del camí d'igualació més efectiu entre els dos sexes pel que fa a la funció política municipal, car marca la participació en les tasques bàsiques del municipi a part de la funció de l'alcade o alcaldessa que és en bona part una funció de representació. Al costat dels ajuntaments amb alcaldessa aquests són per tant els que mostren un grau d'igualació que podem considerar acceptable en el camí de l'equiparació total.

Si els municipis regits per alcaldessa mostren una implantació dèbil en la xarxa urbana valenciana, i per tant en el conjunt de la població valenciana, els municipis situats en un grau acceptable de participació femenina agreugen l'apreciació de feblesa esmentat car en aquest cas no trobem cap capital comarcal ni cap ciutat important. Només Massamagrell ultrapassa els 10.000 habitants. Una meitat de la resta d'ajuntaments se situa entre el miler i els 10.000 habitants i l'altra està formada per pobles de menys de mil habitants (veure fig. 1).

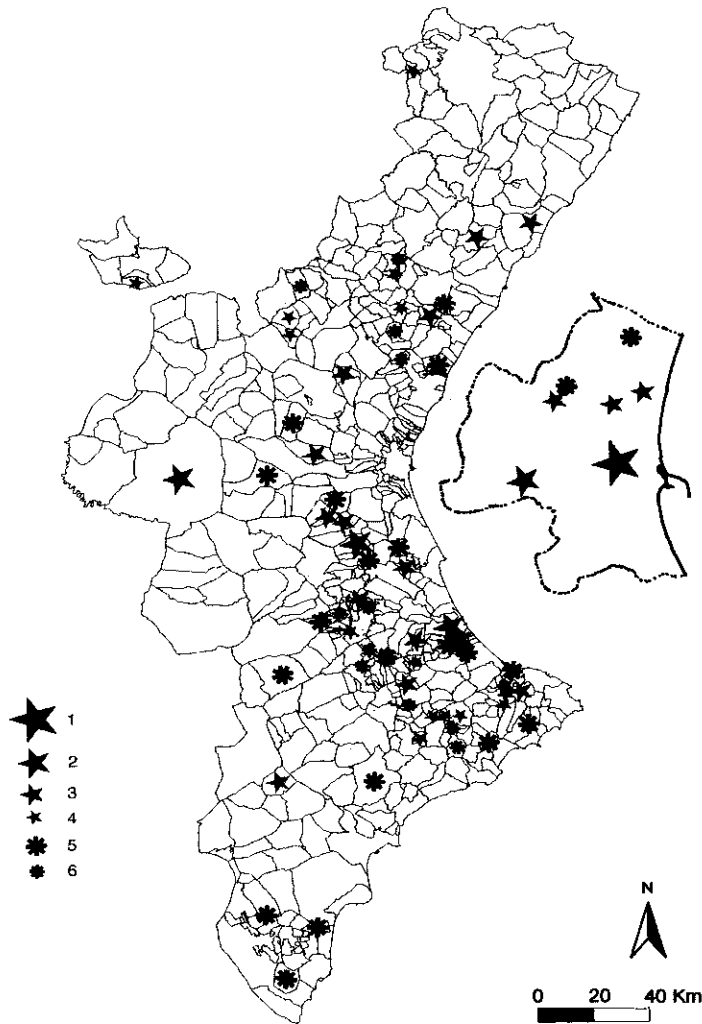

Fig. 1. Ajuntaments regits per alcaldesses i amb presència de més del 35% de regidores.

Ajuntaments regits per alcaldesses i amb presència de més del 35% de regidores.

1. València; 2. Entre 10.001 i 56.000 hab.; 3. Entre 1.000-10.000 hab.; 4. Menys de 1.000.

De N a S: La Mata, Cabanes, Vilafamés, Espadilla, l'Alcúdia de Veo, Artana, Casas Bajas, Bejis, Sacañet, Marines, Cheste, Requena, Real de Montroi, Llombai, Carlet, Polinyà del Xúquer, Castelló de la Ribera, Novetlè, Gandia, Bellreguard, Llutxent, Terrateig, Beniarrés, Benimeli, Pedreguer, Benidoleig, Alcanalí, Castell de Castells, Fageca, Alcoleja i Sax. A l'Horta: Godella, Bonrepòs i Mirambell, Meliana, Aldaia i València.

Ajuntaments amb més del 35 % de regidores (1995-99). 5. De 1000 a 12.000 hab.; 6. Menys de 1.000 habitants.

De N a S: Argelita, Barracas, Betxi, Azuébar, Alfara d'Algímia, Almenara, Pedralba, Buñol, Montserrat, Albalat de la Ribera, Guadassuar, Senyera, Sellent, Anna, Rafelcofer, La Font d'En Carrós, La Pobla del Duc, Guadasséiques, Bufali, Moixent, el Verger, Almudaina, Benissa, Beniardà, Callosa d'En Sarrià, Benífato, Xixona, San Isidro, San Fulgencio i San Miguel de Salinas. A l'Horta: Rocafort i Massamagrell.

Quadre V. Municipis valencians amb més del 36 % de regidores i tinents d'alcaldia

Regió de Castelló	Regió de València	Regió d'Alacant
Betxí	Alfara d'Algímia	Callosa d'En Sarrià
Almenara	Montserrat	Beniardà
	Rocafort	Benissa
	Massamagrell	Benifato
	Albalat de la Ribera	Xixona
Regió Segorbe-Requena	Guadassuar	
Argelita	La Pobla del Duc	
Barracas	Regió d'Alcoi-Gandia	Regió Oriolana
Azuébar	Guadasséquies	S. Miguel de Salinas
Pedralba	Bufali	S. Isidro
Buñol	Almudaina	S. Fulgencio
Anna	Rafelcofer	
	La Font d'En Carròs	
	El Verger	

Font: Federació valenciana de municipis i províncies <<http://www.fvmp.es>>
[consultes:febrer de 1999]

Una majoria de municipis presenten una baixa participació de dones electes

La gran majoria dels municipis valencians es troben en la franja de dèbil participació femenina que se situa entre el 10 i el 30 % dels càrrecs electes. Ací figuren també totes les capitals comarcals (excepte València, Gandia i Requena que hem vist en l'apartat de ciutats regides per alcaldesses) inclòs el grup de ciutats de més de 50.000 habitants. Aquest grup és per tant el que marca la tònica dominant tant des del punt de vista dels nuclis principals com dels secundaris de la xarxa urbana, i també des del punt de vista del conjunt de la població (veure el Quadre VI).

Quadre VI. Percentatge de regidores a les ciutats de més de 50.000 habitants

Ciutat	Percentatge de regidores sobre el total municipal	Partit polític predominant
Elx	33'3	PSPV-PSOE
Alcoi	32	PSPV-PSOE
Alacant	32	PP
Torrent	26	PSPV-PSOE
Elda	24	PSPV-PSOE
Sagunt	18'5	PP
Castelló de la Plana	16	PP
Orihuela	16	PP

Font: Federació valenciana de municipis i províncies <<http://www.fvmp.es>>
[consultes:febrer de 1999]

Ajuntaments sense presència femenina als càrrecs municipals

Per últim hem de parlar dels ajuntaments que només tenen presència femenina gràcies a la notable quantitat de secretàries d'ajuntaments, però en els quals no hi ha cap dona entre els seus regidors i alcaldes.

Dels 109 municipis que es troben en aquesta situació, només 17 superen el miler d'habitants sense arribar als 5.000; la resta de municipis amb nul·la representació de càrrecs femenins tenen pocs centenars d'habitants en els millors dels casos. Són els pobles menuts els més masculinitzats en la seua representació política, on la modernització que la incorporació de la dona representa a les tasques administratives i polítiques no s'ha produït encara. Són les comarques interiors menys poblades i menys urbanitzades les que tenen més municipis administrats només per homes.

Quadre VII. Municipis de més de 1000 habitants sense càrrecs femenins

Regió de Castelló			Regió Segorbe-Requena			Regió Alcoi-Gandia		
Ajuntament	hab.	partit	Ajuntament	hab.	partit	Ajuntament	hab.	partit
Alcalà de Xivert	4.915	PP	Castellnovo	1.037	PSPVPSOE	Barx	1.203	PP
Atzeneta del Maestrat	1.486	PP	Tuéjar	1.342	Coalició local	Miramar	1.064	PSPV-PSOE
Ribesalbes	1.310	PP	Sinarcas	1.253	PSPV PSOE	l'Alqueria de la C.	1.487	PSPV-PSOE
			Loriguilla	1.004	PP			
			Cofrentes	1.007	PP			
			Jalance	1.117	PP			
Regió de València						Regió Oriolana		
Rafelbunyol	5.260	PP				Benferri	1.011	PSPV
Museros	4.083	PP				Cox	5.750	PP
Tous	1.205	PP-UV						

Font: Federació valenciana de municipis i províncies <<http://www.fvmp.es>> [consultes:febrer de 1999]

Predominen en aquest grup, com en la resta de municipis sense càrrecs femenins els ajuntaments regits pel PP.

La distribució espacial de la totalitat de municipis regits per homes (comproveu la figura 2) se situen de manera clarament predominant en dues àrees: entre els Ports i els Serans, excepció feta de Morella, incloent les comarques interiors de l'Alto Mijares i Alto Palancia, per una banda i a l'interior de la regió Alcoi-Gandia per l'altra.

A MANERA DE CONCLUSIÓ

El model patriarcal de què parlava Cèlia Amorós, segons hem vist al primer punt d'aquest article, profundament ancorat en la nostra societat és encara clarament predominant, de manera que a la gran majoria dels municipis valencians la participació de càrrecs femenins és baixa situant-se per davall de la tercera part del total de regidors i presidits per alcaldes.

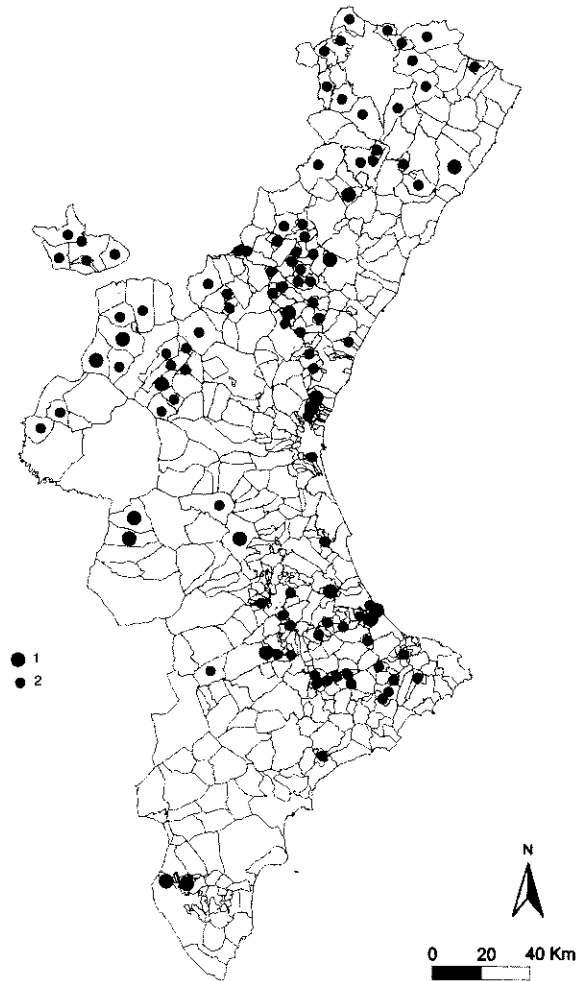

Fig. 2. **Municipis amb nul·la presència femenina en els càrrecs municipals. 1. Entre 1.000 i 6.000 habitants; 2. Menys de 1.000 habitants.**

De N a S: Sorita, Herbers, Castell de Cabres, Pobla de Benifassà, Sant Rafael del Riu, Villores, la Todolella, Vallibona, Xert, el Portell, Castellfort, Catí, Ares del Maestrat, Vilar de Canes, la Torre d'En Bessora, Culla, la Serratella, Alcalà de Xivert, Vistabella, Atzeneta del Maestrat, Vilanova d'Alcolea, Zucaina, Castillo de Villamalefa, Arañuel, Ludiente, Castielfabid, Torrebaja, Vallanca, Casas Altas, Puebla de San Miguel, Villanueva de Viver, Fuente la Reina, Torrechiva, Vallat, Fuentes de Ayódar, Ayódar, Ribesalbes, Higueras, Villamalur, Sueres, el Toro, Torás, Teresa, Gaibiel, Matet, Aín, Titaguas, Alpuente, Andilla, Geldo, Castellново, Sot de Ferrer, Chovar, la Llosa, Tuéjar, Calles, Higuieruelas, Domeño, Chera, Sot de Chera, Torres Torres, Albalat dels Tarongers, Sinarcas, Benagéber, Loriguilla, Losa del Obispo, Rafelbunyol, Musseros, Emperador, Villargordo, Fuenterrobles, Lloc Nou de la Corona, Cofrentes, Jalance, Dos Aguas, Tous, Benicull de Xúquer, Torrella, Lloc Nou de Fenollet, Barx, Bellús, Sempere, Rugat, Benicolet, Castellonet, Beniflà, Guardamar, Miramar, l'Alqueria de la Comtessa, Fontanars dels Alforins, Agullent, Benissoda, Carrícola, l'Atzúbia, Benillup, Billeneta, Balones, Benimassot, Tollos, Famorca, Vall de Laguard, Senent i Negrals, Parcent, Llíber, Tàrbena, Bohulla, Aigües, Beniferri i Cox.

Tanmateix, hi ha signes de canvi més lligats en general als partits d'esquerra com comprovem a les dades globals de parlamentaris i de regidors, però que afecten també al PP especialment en el cas emblemàtic de la ciutat de València, regit com és conegut per una alcaldessa d'aquest partit.¹² Els ajuntaments amb alcaldessa i aquells que tenen una participació de regidores per damunt del 35% del total són indicatiu clar de l'increment de la participació femenina i mostren una tendència igualitària.

La quantitat d'Ajuntaments sense presència femenina es dona principalment actualment a l'interior rural valencià que incorpora les innovacions més tard que els nuclis urbans litorals i interiors. Aquest grup de municipis menuts té problemes fins i tot per a completar les llistes i mostra per una banda el predomini masculí en els partits polítics i per l'altra l'endarreriment del món rural. En la mesura en que les comarques de l'interior modernitzen les seues activitats econòmiques es lògic pensar que s'incorporarà més i més la dona al món laboral i també a la participació política. No és comparable aquest col·lectiu de municipis amb el de major presència femenina car aquell compta amb ciutats principals i mostra en la seua evolució històrica un major dinamisme. Tot fa pensar que el col·lectiu d'ajuntaments amb una presència major de dones augmentarà, mentre el col·lectiu oposat s'anirà reduint.

No s'ha acabat la diferenciació de rols en el binomi home-dona que representa Esteban Trueba, el protagonista de la novel·la que encapçala aquest article. Però ja no és del tot certa l'afirmació que fa el personatge de la novel·la d'Isabel Allende en relació als treballs i als càrrecs polítics; en els uns i en els altres la dona ha començat a incorporar-se clarament. Cal, però, que continue la pressió intel·lectual teòrica feminista i la seua aplicació pràctica per a assolir una participació paritària que encara estem lluny d'haver aconseguit.

¹² La relació d'orientació política esquerra dreta amb el feminisme no és unívoca, en general són les societats més socialdemocratitzades les que tenen una més alta participació femenina en la política i en el mercat de treball. Són els plantejaments polítics d'esquerra els que més reclamen els drets de les minories i major justícia social en general, inclosa l'eliminació de la discriminació negativa a la dona, però, com és sabut en assolir la dona el dret de vot, van augmentar en general els vots conservadors, com va passar a Gran Bretanya en el segle passat i a Espanya el 1933.

